

چگونه می توان رعایت بهداشت در دانش آموزان ابتدایی را تقویت کرد؟

سهیل میرزایی

دانشجو معلم مرکز علامه طباطبایی سبزوار

Mirzaee1391@yahoo.com

چکیده:

تعلیم و تربیت در شرایط ایمن و بهداشتی موجب افزایش تمرکز، اشتیاق و دقت در یادگیری می شود لذا دانش بهداشتی باید از دوران کودکی آموخته شود. در این راستا هر گونه اقدام به منظور تامین سلامت جسمی، روانی، اجتماعی دانش آموزان از جمله وظایف وزارت آموزش و پرورش می باشد. این پژوهش یک بررسی مشاهده ای است که در مدرسه ابتدایی معمارزاده واقع در خیابان طالقانی انجام شده است. داده های این پژوهش از طریق مصاحبه با مدیر مدرسه و سرایدار و دانش آموزان مشاهده مستقیم توسط پژوهشگر جمع آوری شده است.

بعد از تشکیل کلاس های آموزش خانواده بهداشت فردی دانش آموزان بهتر شده و دانش آموزان بیشتر از خودشان مراقبت کردند. نتایج این بررسی نشان داد که خانواده ها اطلاعات دقیقی از بهداشت ندارند و همچنین دانش آموزان با تشویق بهتر به رعایت بهداشت عمل می کنند که پس از کلاس هایی که برای آنها گذاشته شد و همچنین راه هایی که پیشنهاد شد نتیجه مطلوب حاصل شد.

واژگان کلیدی: کلاس_بهداشت_درونی شدن_نظافت

مقدمه:

یکی از مهمترین راه‌های ارتقا بهداشت و سلامت دانش آموزان اجرای پروژه‌های مختلف آموزشی بهداشت با تکیه بر مشارکت فعال آنان در فعالیت‌های مختلف بهداشتی است از سوی دیگر تحقق هدفهای بهداشت مدارس مستلزم دخالت، مشارکت و همسویی خانه، مدرسه، مراکز بهداشتی - درمانی و جامعه است.

در عصر کنونی یا عصر اطلاعات و ارتباطات، دانستنی‌ها و اطلاعات بهداشتی می‌توانند نقش مهمی در پیشرفت کشور داشته و موجب کاهش فاصله تکنولوژی ما با سایر کشورها شود.

ارتقای سطح آگاهی بهداشتی، نقش مهم در تغییر بینش و عملکرد افراد جامعه دارد لذا هرگونه سرمایه‌گذاری در این زمینه تاثیر چشمگیری در آهنگ رشد و پیشرفت جامعه خواهد داشت.

توصیف محیط مدرسه:

اینجانب سهیل میرزایی دانشجوی رشته علوم تربیتی پردیس علامه طباطبایی سبزوار در طول کارورزی یک به مدرسه معمار زاده میروم و این مدرسه از نظر توصیف فیزیکی به شرح زیر می‌باشد:

مکان احداث مدرسه:

مدرسه معمار زاده واقع در خیابان طالقانی سبزوار از جمله مدارس وقف شده‌ی سبزوار می‌باشد. این مدرسه در سال‌های ۶۷ یا ۶۸ توسط یک خیر محترم سبزواری و با استفاده از استاندارد‌های روز معماری جهان ساخته شده است. که این به دلیل آن است که سازنده‌ی این مدرسه همان طور که از اسمش پیداس خود متعلق به خانواده‌ای بوده است که نسل اندر نسل معمار بوده و از تجربه‌ی خوبی در این زمینه برخوردار بوده‌اند.

مکان این مدرسه از موقعیت خوبی برخوردار است و به دور از شلوغی و یا سروصدا می‌باشد. از نظر نورگیری مدرسه ساختمان‌های اطراف به گونه‌ای است که نور مناسبی در مدرسه وجود دارد.

فضاهای مدرسه:

در مورد فضاهای مدرسه که مهم‌ترین آنها کلاس‌ها است میتوان گفت که در هر کلاس تقریباً ۳۰ دانش آموز وجود دارد و کلاس‌های آن بصورت چهارگوش میباشد اما اطراف کلاس‌ها طبق استاندارد که باید مدور باشد نیست.

در مورد اندازه کلاس درس که کلاسی که خود در آن حضور دارم دارای متراژهای زیر است:

طول: ۵

عرض: ۲,۸۰

ارتفاع: ۳ متر

و همچنین حیاط مدرسه که از دو قسمت تشکیل شده بطوری که در دو طرف مدرسه فضای باز برای دانش آموزان وجود دارد.

در حیاط مدرسه قسمتی برای زنگ ورزش و فوتبال بچه‌ها خط کشی شده است.

دور تا دور حیاط مدرسه درخت کاری شده و بر بروی درخت‌ها نقش پرچم ایران نقاشی شده است.

در یک سمت از حاشیه کلاس بر روی زمین بازی‌هایی همچون منچ/ماروپله/لی/دوز و... نقاشی شده که سرگرمی مناسبی برای بچه‌ها در زنگ‌های تفریح ایجاد میکند.

بیان مساله:

در ساعت اول که وارد حیاط مدرسه و کلاس‌ها می‌شوم همه تمیز هستند و کوچکترین زباله‌ای دیده نمی‌شود. ولی در ساعات دیگر در گوشه و کنار حیاط و حتی کلاس‌های زباله‌های دیده می‌شود. خصوصاً در روزی که بین دانش آموزان شیرتوزیع می‌شود حتی در خیابان‌های اطراف مدرسه می‌توان لیوان خالی شیر را مشاهده کرد. این امر هر روز اتفاق می‌افتاد.

در کلاس دانش آموزان توجه به پاکیزگی کلاس ندارند و باقیمانده چاشتی را که باخود آورده اند در جامیز می گذارند. در هر کلاس بطور متوسط ۵ مورد در هر روز دیده شده است. دانش آموزان بهداشت فردی را رعایت نمی کنند مثلاً ۲۰ درصد داری ناخن بلند هستند. یافته های بالا که در سه هفته جمع آوری شده است در جدول یک به صورت درصد آمده است

هفته سوم	هفته دوم	هفته اول	
٪۲۴	٪۲۲	٪۲۰	باقی گذاشتن چاشت در زیر میز
٪۲۷	٪۲۰	٪۲۵	بلندی ناخن ها

اهمیت و ضرورت تحقیق:

مدرسه موقعیت اجتماعی خاصی است که آموزش و رشد شخصیت کودکان امروز که جامعه ساز فردا هستند، روش های صحیح آموزشی، فضای فیزیکی مطلوب و محیط مساعد روانی در آن پایه گذاری و اداره می شود. یکی از مهم ترین، اساسی ترین و تاثیرگذارترین مسایل بهداشتی مدرسه، رعایت بهداشت محیط در مدرسه است. از سوی دیگر، مدرسه، خانه وسیعی است که تعداد زیادی از کودکان و نوجوانان، ساعات فراوانی از عمر گرانبهای خویش را در آن سپری می کنند. این خانه مقدس باید دوست داشتنی باشد تا دانش آموزان با اشتیاق و علاقه به آن پا نهند و با نشاط و شادابی به فراگیری علم و معرفت بپردازند. مدرسه زیبا و جذاب و بهداشتی زمینه را برای یادگیری علوم و فنون فراهم آورده و شکوفایی استعدادها را تسهیل می کند و مدرسه غیربهداشتی و نامناسب شوق و اشتیاق برای فراگیری را به حداقل رسانده و امکان پویایی و بالندگی را کاهش می دهد. در مدارس که فضای نامطلوب مدرسه، خستگی، بی نظمی و آلودگی و بی تحرکی را القا می کند، تحقق اهداف و برنامه های تربیتی و آموزشی با مشکل جدی رو به روست.

اهداف پژوهش:

هدف کلی:

رعایت بهداشت در دانش آموزان ابتدایی

اهداف جزئی:

۱. پایبندی به اصول بهداشتی در دانش آموزان
۲. ایجاد این طرز تفکر که مدرسه خانه دوم آنها است

روش تحقیق:

این مطالعه، پژوهشی از نوع اقدام پژوهی است که اطلاعات آن از طریق مشاهده و گزارش های تحقیق و مصاحبه با کادر مدرسه و تعدادی از دانش آموزان و همچنین جستجو در شبکه جهانی اینترنت جمع آوری شده است. این اطلاعات پس از واکاوی و تجزیه تحلیل و تفسیر آنها به عنوان راهکار پیشنهادی ارائه شده است.

یافته ها:

در اول هر هفته مشاهده کردم که حدود ۲۰ درصد از دانش آموزان ناخن بلند دارند. هر روز در پایان کلاس ها مشاهده می شود که دانش آموزان کاغذ باطله ها را در زیر میز میریزند در پایان هر زنگ تفریح مشاهده می شود که دانش آموزان باقیمانده چاشت خود را در حیاط مدرسه میریزند

مدیریت آموزشگاه آقای نظر خود را درباره نظافت و بهداشت دانش آموزان و آموزشگاه چنین می گویند:
عدم توجه و اهمیت لازم اولیاء در نوع تربیت فرزندانشان در مورد نظافت شخصی و عمومی در منزل که این خود باعث نوع رفتار در اجتماع می شود. با توجه به این که تربیت از خانواده آغاز می شود و اکثر آموزش های فردی و اجتماعی از خانواده آغاز می شود لذا نوع تربیت فرزندان و نوع آموزش و الگو بودن رفتاری خود فرزندان در منزل باعث شکل گیری شخصیت و رفتارهای آنان در آینده خواهد شد
دیگر این که آموزشگاه با داشتن حدود ۳۰۰ دانش آموز فقط یک مستخدم دارد که همان شخص نیز سرایدار می باشد و تمام کارها به عهده همین یک نفر است.

اقای سرایدار و مستخدم آموزشگاه می گوید از روزی که من به عنوان سرایدار و مستخدم در مدرسه راهنمایی مشغول به کار شدم تنها بوده و هر چه به دانش آموزان تذکر دادم ولی آن ها رعایت نکردند و همچنین هرچه معاونین به دانش آموزان تذکر می دهند که نظافت را در حیاط آموزشگاه و یا در کلاس رعایت نمی کنند و من به تنهایی نمی توانم ۹ کلاس و حیاط نسبتا بزرگ را هر روز تمیز کنم

مهدی..... دانش آموز کلاس دوم در جواب سوال که چرا ناخن بلند دارد؟ می گوید: یادم رفته که ناخن هایم را کوتاه کنم و روز بعد که مجددا از او سوال می شود دوباره همان جواب را تکرار می کند

عارف دانش آموز کلاس سوم در جواب سوال که چرا باقیمانده چاشت خود را در جامیز می گذاری ؟ می گوید اگر باقیمانده نان و پنیر خود را به خانه ببرم مادرم دعوا می کند . و در جواب سوال که چرا باقیمانده مواد غذایی را در سطل نان خشکی که در حیاط مدرسه تعبیه شده است نمی ریزد؟ می گوید: ساندویچ خود را در سر کلاس خورده و حوصله نداشته است.

تاریخچه بهداشت مدارس در کشورهای مختلف

توجه به اهمیت و پرورش بهداشت مدارس در کشورهای مختلف جهان همزمان نبوده است و از نظر تاریخی کیفیت عمل و برنامه ریزی و فعالیت های بهداشت مدارس در کشورهای مختلف متفاوت می باشد. شاید اولین اقدام در زمینه بهداشت مدارس مربوط به کشور فرانسه باشد، این کشور همراه طرح آموزش علمی خود در سال ۱۷۹۳ میلادی ماده ای را در رابطه با بهداشت مدارس و انتخاب یک نفر پزشک به عنوان مسئول بهداشت مدارس به تصویب رساند (۳)
در ایالات متحده آمریکا ویلیام الکوت اولین اقدام در زمینه بهداشت مدرسه را در سال ۱۸۳۷ و در باره نحوه ساختمان و محیط مدرسه آغاز نمود (۴)

در انگلستان آغاز کار بهداشت مدارس از سال ۱۹۰۷ و تحت نظارت ادارات آموزش محلی درآمد، در سال ۱۹۱۹ ریاست پزشکان وزارت بهداشت با حفظ سمت به ریاست بهداشت مدارس نیز مصوب شد و در بیشتر مدارس محل خاصی هم برای کادر بهداشتی در نظر گرفته شد (۵)

تاریخچه بهداشت مدارس و تحولات سازمانی آن در ایران

در سال ۱۲۹۰ شمسی مدارس جدید در ایران تاسیس گردید در سال ۱۲۹۳ هیاتی از پزشکان ایرانی و اروپایی مقیم تهران تشکیلاتی به نام مجلس حفظالصحة برای مراقبت بهداشت عمومی بوجود آوردند. در اواخر همین سال دکتر علی اکبر خان (اعتمادالسلطنه) به سمت مفتش صحتی مدارس منصوب شد

در سال ۱۳۱۴ سازمانی بنام "صحتی مدارس" در وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه آلمان بوجود آمد. این اداره در سال ۱۳۱۸ ضمیمه دانشکده پزشکی تهران گردید. آیین نامه بهداشتی مدارس در سال ۱۳۱۵ در دو فصل و بیست و یک ماده تصویب گردید. در سال ۱۳۲۰ دو باره به عنوان دفتر کل بهداشتی آموزشگاه ها به تشکیلات وزارت معارف پیوست و پس از آن به اداره کل بهداشتی آموزشگاه ها تغییر نام داد

RSTCONF

Istanbul-Turkey

14 March 2016

ترکیه - استانبول ۲۴ اسفند ۱۳۹۴

در سال ۱۳۲۶ صحنه مدارس، مجدداً ضمیمه وزارت فرهنگ شد. در سال ۱۳۴۸ سازمان اداره بهداشتی آموزشگاه های کل کشور به اداره کل بهداشتی آموزشگاه های کشور تغییر نام یافت و در سال ۱۳۵۰ به منظور تربیت نیروی انسانی برای اولین بار دوره دو ساله آموزش مراقبین بهداشت برقرار گردید. در اسفند ماه سال ۱۳۷۵ اداره کل بهداشتی آموزشگاه ها با تغییر نام به اداره کل بهداشت مدارس، از وزارت آموزش و پرورش جدا و ضمیمه وزارت بهداشتی شد. پس از مدتی این اداره کل منحل و بهداشت مدارس بخشی از فعالیت های اداره کل بهداشت خانواده را تشکیل داد. در سال ۱۳۷۳ بعد از انتقال مراقبین بهداشت به آموزش و پرورش، بهداشت مدارس از اداره کل بهداشت خانواده منتزع گردید و به صورت اداره مستقل در وزارت بهداشت و درمان فعالیت نمود. در سال ۱۳۷۹ با تصمیم معاون بهداشتی وقت بهداشت مدارس ضمیمه دفتر بهداشت دهان و دندان گردید. در حال حاضر با تصویب ساختار تشکیلاتی جدید وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی وظیفه بهداشت مدارس قانوناً به عهده دفتر سلامت جوانان و مدارس می باشد (۶)

پیشینه پژوهش:

طبق بررسی این جانب و جستجو در اینترنت مقاله ای که تاحدودی به پژوهش من نزدیک تر بود به شرح زیر پیدا کردم

۱- بررسی وضعیت شاخص های بهداشت محیط مدارس ابتدایی ناحیه یک ساری در سال ۱۳۸۷

نویسندگان: محمد علی ززولی، ماهره عبدی، اسماعیل قهرمانی، مهدی قربانیان اله آباد

یافته ها: نتایج این بررسی نشان داد که مدارس مورد مطالعه دچار کمبود وسعت فضای آموزشی متناسب با تعداد دانش آموزان مشغول به تحصیل اند و تنها وسعت ۶/۶ درصد مدارس نزدیک به استاندارد است. تنها در ۳۵/۶ درصد مدارس بین آبخوری و دستشویی تفاوت قابل شده اند. نتایج آماری کای دو نشان داد که در محدوده مورد مطالعه این تحقیق نوع مدرسه از نظر دولتی و غیر انتفاعی بودن تاثیری در استاندارد بودن توالی ها ($P = ۰/۳۵$)، دستشویی ها ($P = ۰/۰۶$) و آبخوری های مدارس ($P = ۰/۷۷$) ندارد. همچنین در ۳۲ درصد مدارس زاویه تابش نور صحیح است (۷)

تجزیه و تحلیل داده ها:

بررسی وضعیت شاخص بهداشت محیط مدارس ابتدایی ناحیه یک ساری در این پژوهش که یک مطالعه توصیفی بوده ۴۵ مدرسه دولتی و غیر ادولتی در ساری مورد بررسی قرار گرفته است این بررسی نشان داده است که تنها ۶/۶ درصد مدارس فضای آموزشی متناسب با تعداد دانش آموزان دارند و توالی ها و دستشویی ها و آبخوری ها استاندارد نیستند. مهم ترین نکته در این تحقیق عدم رعایت شاخص های بهداشت محیط به دلیل ناآگاهی یا کم توجهی مدیران یا افراد مسئول به استانداردهاست و تنها نیاز به وجود مدرسه از جنبه کمی آن مورد توجه قرار گرفته و مسایل کیفی در این خصوص مد نظر نبود.

نتیجه گیری و ارایه راهکار:

۱. مدیر آموزشگاه کلاس های برای خانواده ها بگذارد و به والدین آموز های کافی را در باره بهداشت بدهد.
۲. در حیاط آموزشگاه و راه روها وتابلو اعلانات مطالبی درباره بهداشت و نظافت نوشته شود.
۳. در ابتدای هر هفته مامور بهداشت دانش آموزان را زیر نظر داشته باشد و دانش آموزانی که ناخن بلند دارند یا ظاهری کثیف دارند را به مسوول مربوطه معرفی کند
۴. مدیر محترم از اداره تقاضای یک مستخدم دیگر نماید تا با کمک آن بتواند مشکلات نظافتی آموزشگاه را به نحو مطلوب انجام بدهد.
۵. امتیاز دادن به کلاسی که در آخر هر روز از بقیه کلاس ها تمیز تر است و در انتها اهدا جوایز به آنها.
۶. کشیدن نقاشی هایی بر روی دیوار های مدرسه که موضوع آنها رعایت بهداشت است.
۷. تهیه روزنامه دیواری تحت عنوان رعایت بهداشت و چسباندن آنها در سالن مدرسه به منظور بهره گیری دانش آموزان از آنها.

منابع:

<http://www.farsilookup.com>(۱)

Creswell. W.H, Newman. M. Anderson. C. L, School Health Practice 10th Edition, Toronto, Santa Clara, 1995

Journal of School Health. International School Health Programs. December 1998, Vol. 60, NO. 10. 483(۳)

School healthin Amerca association.Chris.Y.Lovato.5thEdition1989(۴)

(۵)نوری، محمد رضا. بهداشت مدارس، چاپ اول، بهار ۱۳۷۳، انتشارات واقفی

<http://www.phealth.blogfa.com/cat-21.aspx>(۶)